

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

генетики, селекції і насінництва ім. проф. М.О. Зеленського

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

_____ Володимир

ЗАВГОРОДНІЙ

" ____ " _____ 2026 р.

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри

генетики, селекції і насінництва ім.

проф. М.О. Зеленського

Протокол № ____ від " ____ " _____ 2026 р.

Завідувач кафедри

_____ Олександр МАКАРЧУК

РОЗГЛЯНУТО

Гарант ОП «Селекція і генетика сільськогосподарських культур»

_____ Макарчук Олександр Сергійович

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ДЕРЖАВНА КВАЛІФІКАЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА З ОСНОВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ**

Галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Спеціальність Н1 Агрономія

Освітня програма Селекція і генетика сільськогосподарських культур

Факультет Агробіологічний

Розробник: Ткачик С.О., старший дослідник, кандидат с.-г. наук, доцент

Київ - 2026 р.

Опис навчальної дисципліни

Дисципліна передбачає ознайомлення з міжнародним та вітчизняним механізмом правового регулювання охорони прав на сорти рослин, яке дозволить ознайомити студентів з процесом набуття, реєстрації та реалізації прав на сорт рослин в Україні та в країнах-членах Міжнародної конвенції УПОВ. Теоретичний та практичний курс дисципліни дасть змогу освоїти діагностику кількісних та якісних морфологічних ознак та фізіологічних властивостей сортів, урожайність, стійкість до хвороб, шкідників, стресових факторів середовища; загальне та спеціальне законодавство України у сфері охорони прав на сорти рослин; загальні основи, положення, принципи та процедуру набуття прав на сорти рослин; об'єм прав інтелектуальної власності на сорт; виключення з прав селекціонера; термін дії правової охорони сортів рослин, умови скорочення терміну охорони; підходами до реєстрації сортів в ЄС, США та Україні, які створені з використанням ГМ конструкцій. Дисципліна включає питання з спеціальної морфології культурних рослин, селекції і насінництва, сучасних методів ідентифікації сортів рослин як в польових, так і в лабораторних умовах.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь

Освітній ступінь	Другого (магістерського) ОП
Галузь знань	Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина
Спеціальність	Н1 Агрономія
Освітня програма	Селекція і генетика сільськогосподарських культур
Факультет/ННІ	Агробіологічний

Характеристика навчальної дисципліни

Вид	Обов'язкова
Загальна кількість годин	90
Кількість кредитів ECTS	3
Кількість змістових модулів	2
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-
Форма контролю	Екзамен

Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти (повний термін навчання)

	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	1	-
Семестр	2	-
Лекційні заняття	15 год.	-
Лабораторні роботи	-	-
Практичні, семінарські заняття	30 год.	-
Самостійна робота	45 год.	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	3 год.	-
Форма контролю	Екзамен	-

Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета: вивчення завдань та етапів кваліфікаційної експертизи, за результатами якої приймається рішення про реєстрацію сорту та прав на нього

Перелік навчальних дисциплін, які передують вивченню «Державна кваліфікаційна експертиза з основами інтелектуальної власності» (за їх наявності)
 ОК8 Спеціальна генетика сільськогосподарських культур, ОК9 Генетика імунітету рослин проти хвороб і шкідників

Набуття компетентностей

ЗК4 — Здатність працювати в міжнародному контексті

ЗК6 — Прагнення до збереження навколишнього середовища

СК2 — Здатність аналізувати та оцінювати сучасні проблеми, перспективи розвитку та науково-технічну політику в сфері агрономії

СК7 — Здатність самостійно організовувати та проводити наукові дослідження з використанням загальноприйнятих методів і стандартів ґрунтових і рослинних зразків

Програмні результати навчання

ПРН1 — Використовувати методологію наукових досліджень, спеціальні методи та інструменти експериментальних досліджень, сучасні методи обробки даних для розв’язання складних задач агрономії

ПРН3 — Розробляти і реалізовувати економічно значущі виробничі і дослідницькі проекти в сфері агрономії з урахуванням наявних ресурсів та обмежень, технічних,

соціальних, правових та екологічних аспектів

Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма)						Кількість годин (заочна форма)					
	л	лаб	сем	п	с.р.	усього	л	лаб	сем	п	с.р.	усього
Модуль 1. Поняття та принципи реєстрації сортів та прав на них												
Тема 1. Структура охорони прав на сорти рослин. Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності	2	-	-	4	4	10	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Еволюція законодавства у сфері інтелектуальної власності на сорти рослин	2	-	-	4	8	14	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Кваліфікаційна експертиза на відповідність сорту критеріям відмінності, однорідності та стабільності	2	-	-	4	4	10	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Розгляд документів заявки. Експертиза назви та визначення новизни	2	-	-	2	6	10	-	-	-	-	-	-
Разом за модулем 1	8	0	0	14	22	44	-	-	-	-	-	-
Модуль 2. Основи кваліфікаційної експертизи												
Тема 1. Регулювання реєстрації ГМ сортів в Україні та світі	2	-	-	4	8	14	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Умови та вимоги до дослідних ділянок	2	-	-	4	8	14	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Проведення ділянкового (грунтового) сортового контролю та лабораторного сортового контролю	1	-	-	4	4	9	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Сортові колекції, види колекцій для цілей експертизи	2	-	-	4	3	9	-	-	-	-	-	-
Разом за модулем 2	7	0	0	16	23	46	-	-	-	-	-	-
Курсовий проект (робота)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього годин	15	0	0	30	45	90	-	-	-	-	-	-

Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Структура охорони прав на сорти рослин. Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності	2

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
2	Тема 2. Еволюція законодавства у сфері інтелектуальної власності на сорти рослин	2
3	Тема 3. Кваліфікаційна експертиза на відповідність сорту критеріям відмінності, однорідності та стабільності	2
4	Тема 4. Розгляд документів заявки. Експертиза назви та визначення новизни	2
5	Тема 5. Регулювання реєстрації ГМ сортів в Україні та світі	2
6	Тема 6. Умови та вимоги до дослідних ділянок	2
7	Тема 7. Проведення ділянкового (грунтового) сортового контролю та лабораторного сортового контролю	1
8	Тема 8. Сортові колекції, види колекцій для цілей експертизи	2
Всього годин		15

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні положення Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» від 16 листопада 2022 року № 2763-IX	2
2	Етапи науково-технічної експертизи сортів рослин. Вимоги до складання та подачі заявки на сорти рослин	2
3	Ґрунтове агрохімічне обстеження та землевпорядкування території закладу експертизи. Науково-обґрунтовані сівозміни	2
4	Групування ознак. Структурний аналіз. Морфологічні ознаки сортів рослин: якісні, кількісні. Вивчення особливостей прояву якісних, кількісних ознак за ботанічними таксонами	2
5	Колекції загальновідомих сортів (референсні). Колекції сортів з еталонними ознаками. Еталонний сортовий генофонд рослин. Використання міжнародної та національної баз сортів рослин для оцінки сортів	2
6	Кваліфікаційна експертиза сортів на відмінність, однорідність, стабільність зернових культур та кукурудзи. Первинна та звітна документація державної науково-технічної експертизи сортів рослин, випробування сортів рослин. Шкали кольорів.	2
7	Сортова діагностика. Сучасні методи ідентифікації, паспортизації та сертифікації насіння і садивного матеріалу. Прилади та обладнання.	2

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
8	Кваліфікаційна експертиза сортів на відмінність, однорідність, стабільність різних культур (олійних культур, в тому числі соняшнику та ріпаку, плодових та ягідних культур, кормових, овочевих, круп'яних культур)	2
9	Господарсько-цінні показники: група стиглості, урожайність, якість продукції, стійкість до хвороб, шкідників, абіотичних факторів. Критерії заборони.	2
10	Планування та процедура проведення експертизи з визначення показників придатності сортів до поширення в Україні. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні	2
11	Кваліфікаційна експертиза сортів рослин з визначення показників придатності сортів до поширення в Україні зернових, зернобобових культур та кукурудзи	2
12	Кваліфікаційна експертиза сортів рослин з визначення показників придатності сортів до поширення в Україні олійних культур	2
13	Кваліфікаційна експертиза сортів рослин з визначення показників придатності сортів до поширення в Україні кормових культур	2
14	Кваліфікаційна експертиза сортів рослин з визначення показників придатності сортів до поширення в Україні технічних культур. Методи математичної статистичної обробки в експертизі	2
15	Методики фітопатологічних досліджень. Календар ентомологічних обліків. Календар фітопатологічних обліків. Шкали фітопатологічних обліків	2
Всього годин		30

Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Особливості національної системи реєстрації прав на сорти рослин	2
2	Комерціалізація сортів як об'єктів інтелектуальної власності	2
3	Міжнародна Конвенція з охорони нових сортів	2
4	Етапи науково-технічної експертизи сортів рослин. Сортіві колекції.	2
5	Дослідження стадій росту та розвитку рослин	2
6	Експертиза назви та визначення новизни	2
7	Нормативно правове регулювання реєстрації ГМ сортів в Україні та світі	2
8	Методика закладання польових дослідів	2

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
9	Проведення ділянкового (грунтового) сортового контролю та лабораторного сортового контролю	2
10	Альтернативні методи ідентифікації сортів рослин	4
11	Кваліфікаційна експертиза на відмінність, однорідність та стабільність сортів рослин за групами ботанічних таксонів	8
12	Кваліфікаційна експертиза сортів рослин з визначення показників придатності сортів до поширення в Україні за групами ботанічних таксонів	8
13	Лабораторні аналізи під час проведення кваліфікаційної експертизи	4
14	Фітопатологічні дослідження в експертизі	3
Всього годин		45

Методи навчання

Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- Усне або письмове опитування
- Співбесіда
- Тестування

Методи навчання:

- Лекція
- Практичне заняття
- Командна робота
- Навчання через дослідження

Оцінювання результатів навчання

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Поняття та принципи реєстрації сортів та прав на них		
Лабораторна робота. Особливості національної системи реєстрації прав на сорти рослин	ПРН 1, ПРН 3. Модуль спрямований на ознайомлення студентів з основами реєстрації сортів рослин, правовими аспектами інтелектуальної власності та процедурою реєстрації. Студенти здобудуть знання щодо національної та міжнародної систем реєстрації, комерціалізації сортів, етапів експертизи та нормативно-правового регулювання. Вони навчатимуться застосовувати методи досліджень і розробляти проекти у сфері селекції та захисту сортів.	10
Лабораторна робота. Комерціалізація сортів як об'єктів інтелектуальної власності		10
Лабораторна робота. Міжнародна Конвенція з охорони нових сортів		10
Лабораторна робота. Етапи науково-технічної експертизи сортів рослин. Сортові колекції.		10
Лабораторна робота. Дослідження стадій росту та розвитку рослин		10
Лабораторна робота. Експертиза назви та визначення новизни		10
Лабораторна робота. Нормативно правове регулювання реєстрації ГМ сортів в Україні та світі		10
Лабораторна робота. Методика закладання польових дослідів		10
Лабораторна робота. Проведення ділянкового (грунтового) сортового контролю та лабораторного сортового контролю		10
Лабораторна робота. Альтернативні методи ідентифікації сортів рослин		10

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Основи кваліфікаційної експертизи		
Самостійна робота. Кваліфікаційна експертиза на відмінність, однорідність та стабільність сортів рослин за групами ботанічних таксонів	ПРН 1, ПРН 3. Цей модуль охоплює основи кваліфікаційної експертизи сортів рослин, зокрема визначення їх відмінності, однорідності, стабільності та придатності для поширення. Студенти здобудуть знання щодо проведення лабораторних аналізів, фітопатологічних досліджень та оцінки сортів за відповідними показниками. Вони навчатимуться застосовувати сучасні методи досліджень і аналізу для експертизи сортів рослин у практичних умовах.	40
Самостійна робота. Кваліфікаційна експертиза сортів рослин з визначення показників придатності сортів до поширення в Україні за групами ботанічних таксонів		40
Самостійна робота. Лабораторні аналізи під час проведення кваліфікаційної експертизи		10
Самостійна робота. Фітопатологічні дослідження в експертизі		10
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота (разом за семестр)		70
Підсумковий екзамен		30
Разом за курс		100

Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамен/залік)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Лабораторні, самостійні та модульні роботи необхідно здавати у заплановані терміни. Перескладання модульних робіт допускається за наявності поважних причин у визначені кафедрою строки.
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування, використання сторонніх матеріалів і несанкціонованих пристроїв під час виконання контрольних робіт, заліку або екзамену заборонено.
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. Пропуски відпрацьовуються згідно з індивідуальним графіком та правилами кафедри.

Навчально-методичне забезпечення

-електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/enrol/index.php?id=2748>);

Рекомендовані джерела інформації

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо приведення законодавства України у сфері насінництва та розсадництва у відповідність з європейськими та міжнародними нормами і стандартами. Закон України URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/864-19/paran241#n241>.
2. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/995_856.
3. Про заходи щодо реалізації Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» у редакції постанови КМУ від 19.09.2007 №1154 «ПОРЯДОК сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на сорти рослин». Постанова Кабінету Міністрів. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1183-2002-%D0%BF>.
4. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 17 січ. 2002 р. № 2986 / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 23. – Ст. 163.
5. Про внесення змін до Закону України «Про насіння і садивний матеріал»: Закон України від 2 жовтня 2012 року № 5397-VI / Верховна Рада України. URL: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5397-17.
6. Про права на сорт рослин у Спільноті. Регламент Ради ЄС 2100/94 від 27 липня 1994 року URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/995_856.
7. Про загальний каталог сортів сільськогосподарських культур. Директива Ради 2002/53/ЄС від 13 червня 2002 року URL: <http://sops.gov.ua/uploads/page/5a813f0286614.pdf>.

8. 9. Про наукову і науково-технічну експертизу. Закон України 10 лютого 1995 року № 51/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80>.
9. 10. Правила складання та подання заявки на сорт рослин. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0781-18>.
10. 11. Регламент Ради (ЄС) № 1238/95 від 31 травня 1995 року, яким встановлюються імплементаційні правила щодо застосування Регламенту Ради (ЄС) № 2100/94 в тому, що стосується зборів, які належить сплачувати Бюро Співтовариства з питань сортів рослин. URL: <http://ukragroexpert.com.ua/uploads/page/5a7da9551cd63.pdf>
11. 12. Про торгівлю насінням овочів. Директива Ради 2002/55/ЄС від 13 червня 2002 року. URL: <http://sops.gov.ua/uploads/page/5a7da7b4f2c81.pdf>.
12. 13. Про насіння і садивний матеріал. Закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/411-15>.
13. 14. Про приєднання України до Міжнародної конвенції по охороні нових сортів рослин : Закон України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/209/95-%D0%B2%D1%80>.
14. 15. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні. Постанова Кабінету Міністрів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2018-п>.
15. Про затвердження Порядку ведення реєстру заявок на сорти рослин. Постанова Кабінету Міністрів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-2018-п>
16. 17. Про затвердження Порядку ведення реєстру патентів на сорти рослин. Постанова Кабінету Міністрів України – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-2018-п>)
17. 18. Про затвердження критеріїв заборони поширення сортів рослин в Україні. Постанова Кабінету Міністрів України URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/918-2016-%D0%BF>.
18. 19. Про заходи щодо реалізації Закону України "Про охорону прав на сорти рослин. Постанова Кабінету Міністрів України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1183-2002-%D0%BF>.
19. 20. Паладій М.В. Проблеми нормативно-правового забезпечення функціонування сфери інтелектуальної власності України. – URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02\(6\)/11pmvivu.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02(6)/11pmvivu.pdf)
20. Методика проведення кваліфікаційної експертизи сортів рослин на придатність до поширення в Україні. Загальна частина (117 с.) <https://sops.gov.ua/uploads/page/5a5f413bb9be6.pdf>
21. Методика проведення експертизи сортів рослин групи зернових, круп'яних та зернобобових на придатність до поширення в Україні (81 с.)

<https://sops.gov.ua/uploads/page/5a5f4147d3595.pdf>

22. Методика проведення експертизи сортів рослин групи технічних та кормових на придатність до поширення в Україні (73 с.) <https://sops.gov.ua/uploads/page/5a5f41539f40a.pdf>
23. 24. Методика проведення експертизи сортів рослин картоплі та груп овочевих, баштанних, пряно-смакових на придатність до поширення в Україні (94 с.) <https://sops.gov.ua/uploads/page/5a5f415f5df23.pdf>
24. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 496 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2004 р. №1716»